

І. С. Огієнко

УКРАЇНІСТИКА В БОЛГАРІЇ, БОЛГАРИСТИКА В УКРАЇНІ

Матанова Т. С две родини, два езика, две култури... (Поколението от смесен брак – идентичност и етнокултурни характеристики). – София : Парадигма, 2016. – 270 с.

У монографічному дослідженні Тані Матанової «З двома батьківщинами, двома мовами, двома культурами... (Покоління від змішаних шлюбів – ідентичність та етнокультурні характеристики)» («С две родини, два езика, две култури... (Поколението от смесен брак – идентичност и етнокултурни характеристики)»), презентація якої відбулася на початку жовтня в Інституті етнології, фольклористики з Етнографічним музеєм БАН, досліджено формування етнічної ідентичності людей, народжених у змішаних болгарсько-українських і болгарсько-російських шлюбах.

Книга складається з передмови, вступу, трьох розділів, висновків, бібліографічного списку, чотирьох додатків. У першому розділі – «Емпіричні підходи і теоретичні перспективи» – Т. Матанова обґрунтовує актуальність обраної теми, виокремлює об'єкт і предмет дослідження, формулює мету і завдання. Об'єктом дослідження авторка вибрала покоління, народжене в болгарсько-українських і болгарсько-російських сім'ях, предметом – особливості їх етнічної ідентифікації і ступінь культурного й мовного білінгвізму в повсякденному та святковому середовищах. Далі описано методи і підходи до дослідження, пошук інформантів, зроблено бібліографічний огляд досліджень з подібної проблематики, окреслено поняття «покоління», «змішаний шлюб», «етнокультурні характеристики», «ідентичність», які є ключовими словами в дослі-

дженні, проаналізовано відомі на сьогодні теоретичні підходи до вивчення етнокультурної ідентичності.

Другий розділ – «Формування та побутування російської і української етнічних спільнот у Болгарії» – присвячено описові міграційних процесів на болгарські землі, становленню російської і української спільнот. В окремому підрозділі Т. Матанова виокремлює установи й етнокультурну діяльність російської і української спільнот у Болгарії. Зокрема, тут йдеться про освітні й конфесійні установи обох спільнот, періодичні видання та інші медії, представлення в Інтернеті, Товариства й інші неурядові організації. Окреме місце в роботі відведено дослідженню збереження культурної спадщини у двох спільнотах, де йдеться про існування і діяльність гуртків з різних видів творчості, клубів, проведення фестивалів і конкурсів, конференцій, виставок, літературних і музичних вечорів, тижнів кіно тощо. Аналізуючи святковий календар обох спільнот, про який йдеться в наступному підрозділі, авторка дійшла висновку, що в них він сформований на основі поєднання окремих національних, релігійних чи народних свят. В останньому підрозділі йдеться про молодіжні організації російської і української спільнот у Болгарії, зокрема про їх існування в різні періоди, про сучасні українські і російські молодіжні організації, їх структуру і діяльність, про спілкування в межах самих організацій і про їх вихід на міжнародний рівень, про групи сучасних організацій у Facebook, про спілкування в цих групах і про мови, які використовують для спілкування.

В останньому розділі – «Етнокультурні характеристики і ідентичність дітей від змішаних шлюбів – болгаро-росіян і болгаро-українців» – проаналізовано етнокультурні характеристики і комунікативні практики в житті дітей від змішаних шлюбів, їх соціалізацію, входження в культурне середовище обох батьків. Важливе місце в розвідці займає дослідження процесів комунікації і мовленнєвої поведінки, а саме: ви-

значення інформатором рідної мови і його мовне виховання, мовленнєва поведінка в родинному середовищі і білінгвізм, спілкування з родичами, з ровесниками, а також в установах, моделі мовленнєвої комунікації – вибір мови при читанні книг, при користуванні інтернет-простором, перегляді телевізійних програм, фільмів. Найявніші речей, пов'язаних із країною походження іноетнічних батьків, слухання музики російською чи українською мовами, відвідування концертів українських і російських виконавців у Болгарії та в інших країнах, готування страв і напоїв, характерних для української та російської кухні як у повсякденному житті, так і на свята, вибір імені для дитини, відзначання свят – усе це є важливими чинниками для виокремлення і збереження національної ідентичності. В останньому підрозділі – «Ідентичності й самоідентифікації болгаро-росіян і болгаро-українців» – авторка описує особливості термінів «громадянство» і «громадянська ідентичність», національно-ідентифікаційні моделі при дослідженні покоління російсько-болгарського і українсько-болгарського походження. Особливе місце відведено аналізу просторово-територіальної ідентичності і уявленням про батьківщину, а також аналізу етнічної (само)ідентифікації та культурної належності болгаро-росіян і болгаро-українців, причому авторка виокремлює види етнічної ідентичності, моделі культурної самоідентифікації і належності, представляє типологію колективної етнічної самоідентифікації представників покоління від змішаних шлюбів.

У висновках дослідниця підсумовує результати проведеного дослідження. Бібліографія до монографії складається з 542 позицій праць, написаних різними слов'янськими та романо-германськими мовами. У кінці книги представлено додатки, серед яких – запитальник, що використовувався для проведення анкетування та інтерв'ю; опис графіків до підрозділу про молодіжні організації української та російської спіль-

нот у Болгарії; фотографії; перелік інформаторів (69) з основними відомостями про них.

Монографічне дослідження Тані Матанової «З двома батьківщинами, двома мовами, двома культурами... (Покоління від змішаних шлюбів – ідентичність та етнокультурні характеристики)» буде цікавим науковцям-етнологам, фольклористам, антропологам, історикам та всім, хто цікавиться актуальними проблемами сучасної етнологічної науки.

* * *

Българско-українски речник на новата европейска лексика (краят на XX – първите десетилетия на XXI век). – Киев : Киевски славистичен университет, 2015. – 414 с.

Улітку 2015 року вийшов «Болгарсько-український словник нової европейської лексики (кінець XX – перші десятиріччя XXI ст.)» («Българско-українски речник на новата европейска лексика (краят на XX – първите десетилетия на XXI век)»), укладений Е. П. Стояновою та студентами Київського славистичного університету зі спеціальностей «Болгарська та англійська філологія», «Німецька та грецька мови», «Журналістика та болгарська мова», які навчалися протягом 2010–2014 років.

На початку словника подано передмову українською мовою, написану Е. П. Стояновою, у якій авторка обґрунтовує мету створення словника, розповідає про використані болгарські та українські лексикографічні джерела, пояснює особливості його укладання і розкриває завдання, які поставили перед собою упорядники, висловлює подяку всім, хто долучився до його створення. Далі описано побудову і оформлення словникових статей, розшифровано значення скорочень, наведено умовні позначки, перераховано використані джерела ілюстративного матеріалу – болгарські друковані видання, сайти болгарських друкованих видань, сайти болгарських

аудіоканалів, наведено список використаних лексикографічних довідкових видань і болгарську абетку. Після цього передмову подано й болгарською мовою.

До словника увійшло 2600 словникових статей, у яких пояснюються українською мовою значення актуальних неологізмів, більшість із яких активно почали вживатися в сучасній болгарській мові протягом останніх двох десятиліть у комп'ютерній, політичній, музичній та інших сферах.

Перелік слів, що увійшли до словника, був підготовлений на основі таких болгарських видань, як «Словник нових слів у сучасній болгарській мові» («Речник на новите думи в съвременния български език» (Велико Тирново, 1999)), «Словник нових слів і їх значень у болгарській мові» («Речник на новите думи и значения в български език» (Софія, 2001)), «Словник нових слів у болгарській мові (кінець ХХ ст. – перше десятиліття ХХІ ст.)» («Речник на новите думи в българския език (от края на ХХ в. и първото десетилетие на ХХІ век)» (Софія, 2010)).

Словникові статті мають такий вигляд:

валидатор ч. Трансп. валідатор. Електронний пристрій у громадському транспорті для перевірки дійсності електронних квитків. *Валидатор – устройство за проверка на документи на електронен носител.* microsoft.com/2010/02/10

гугълски, -а, -о, мн. -и, прикм. Щось пов'язане з гуглом (Google). *Вторият гугълски телефон Nexus S участва в космическа мисия на НАСА.* trud.bg/2010/07/16

гурбетствам, -аш, недок., неперех. заробляти за кордоном. *Хиляди младежи напуснаха България за да гурбетстват по чужбина.* Дн/ 2011/03/17

Основним завданням болгарсько-українського словника нової європейської лексики стало пояснення слів, що відносно нещодавно з'явилися в болгарській мові і активно функціонують. Словникові статті розміщені за абеткою, кожна окрема стаття починається зі слова, що стоїть у вихідній формі. Далі

представлено морфологічні характеристики слова: для іменників – належність до роду, число, форма в множині, для прикметників – форми в кожному роді, для дієслів – особові закінчення, вказується вид, перехідність чи не перехідність. При потребі зазначено, до якої частини мови належить слово. Після граматичних характеристик наведено семантичні, наприклад, якщо слово вжито в переносному значенні або має звужене значення; стилістичні – чи вживається воно в розмовній мові, чи є літературним; вказано сферу його вживання, наприклад: медицина, комп'ютерні технології, мистецтво, телекомунікації, архітектура, інформаційні технології, кулінарія тощо.

Після граматичних, семантичних, стилістичних і функціональних характеристик слова наведено відповідник в українській мові, якщо такий існує в наявних українських словниках. Якщо відповідника не існує, то лексему транслітерували українською мовою. Потім подано пояснення значення терміна українською мовою. Якщо словникове слово є аббревіатурою, у дужках наводять її повне розшифрування. Після пояснення слова обов'язково наведено контекст, у якому воно вживається. Вкінці в скороченому вигляді зазначено, звідки приклад взято. Приклади вживання слів взято з болгарських друкованих (наприклад, «Дума», «24 часа», «Дневник», «Днес», «Жълт труд», «Капитал», «Новинар», «Нощен труд», «Сега», «Седмичен труд», «168 часа» та ін.) аудіо- (<http://bnt.bg.news>; <http://www.novini.bg>; <http://www.nova.bg>; <http://bnr.bg>; <http://www.dariknews.bg>) та електронних мас-медійних видань (<http://www.24chasa.bg>; <http://www.trud.bg>; <http://www.bg-news.org>; <http://www.segabg.com>; <http://www.novinar.bg>; <http://www.dnevnik.bg>; <http://www.standartnews.com>), сайтів.

Якщо слово вживається у фразеологічних чи термінологічних словосполученнях, то останні теж наводяться, їх значення пояснюється, подається приклад.

бунт ◇ **Бунт на мравките** Публ. Загострення суперечок стосовно головного напрямку дій між керівництвом якоїсь партії, з одного боку, та внутрішньою опозицією – з другого. *Зам.-шефът на НДСВ е дал «зелена светлина» за «бунта на мравките» в жълтата партия, което доведе до лишаване от право на глас на еврото на българските изселници в Турция.* politika.bg/2007/02/16

бял Перен. легальний. Стосовно економічної діяльності, коли прибутки оподатковуються. *Ако правиш легален бизнес и ако плащаш данъци и осигуровки «на светло», си станал «нещо като будала».* DarikFinance.bg/2011/10/01

△ **Бял пиар** (бял PR) Спец. білий піар. Рекламна діяльність, що створює позитивний імідж комусь або чомусь. *Спеціалістите, занимаващите се с черен PR, ще продължават да си взаимодействат в опитите да преодоляват комуникационните баристри на експертите по бял PR.* euro2001.net/МРЕЖ@/бр.3/стр.17/IX/2002

△ **Бяла пластика** Спец. білий пластик. Заготовка для виготовлення фальшивих кредитних або дебітних карток, що обслуговуються банкоматами. *При задържането са иззети лаптопи, заготовки от бяла пластика за изработване на кредитни карти и повече от 500 готови кредитни карти.* Дн/2007/10/16

△ **Бяла техника** Торг. Побутова техніка великих розмірів. *Жителите в региона на град Брюксел, Белгия получават субсидия на стойност до 50 % от стойността на закупената бяла техника като хладилници, фризери и сушилни.* Дн/2011/11/14

△ **Бяло училище** Педаг. лісова школа. Навчальні та спортивні заняття, що їх організують для школярів у зимовий період у гірській місцевості Болгарії. *Бялото училище е найновата мода за изкарване на зимната ваканция сред столичните ученици.* pressadaily.bg/2013/12/10

Словник може бути корисний для студентів і учнів, які вивчають болгарську мову, викладачів і учителів, які її виклада-

ють, і всіх, хто цікавиться болгарською мовою, болгаристикою, славістикою і бажає збагатити свій словниковий запас.

* * *

Камберова Р. Українски език за българи. – София : Полиграфюг, 2015. – Ч. III. – 211 с.

Наприкінці травня 2016 року вийшла третя частина підручника «Українська мова для болгар» («Українски език за българи»), підготовлена Райною Камберовою, к.ф.н., викладачем української мови в Софійському університеті імені Климента Охридського. Це другий підручник з української мови, виданий у Болгарії. Він призначений для студентів третього курсу, а також тих, хто вже вивчав українську мову і хоче поглибити свої знання.

Підручник містить дев'ять модулів. Кожен модуль складається з п'яти частин, до яких входять текст, граматичний огляд, орфографічні правила, текст для перекладу і розділ, присвячений культурі мови.

Перший модуль розпочинається з тексту «Народження і розвиток Львівської залізниці (1861)», узятого авторкою із сайту «Щоденний Львів» (<http://www.dailylviv.com>), далі йдуть вправи до тексту, серед яких – запитання, які допоможуть з'ясувати, як учні зрозуміли текст; вправа, що складається з речень, присвячених тематиці тексту, у яких слід розкрити дужки і поставити іменник у необхідному відмінку; вправа, де в наведених словосполученнях слід визначити, у якому відмінку стоять іменники, поставивши до них правильні запитання; вправа, у якій слід скласти словосполучення, уживши слова в правильному відмінку; вправи, завданням яких є написати всі слова з основного тексту, пов'язані із залізницею,

а також усі географічні назви. Наостанок слід розкрити дужки в тексті про львівський вокзал, поставивши іменники чи сполучення прикметників з іменниками у правильному відмінку. Граматичний огляд у першому модулі присвячено орудному відмінку: описано семантико-синтаксичні відношення орудного відмінка, узагальнено вживання прийменників і дієслів з орудним відмінком. За описами граматики подано правила вживання орудного відмінка, у яких слід скласти речення за зразком, поставити відповідні прийменники, скласти речення з перерахованими дієсловами, відповісти на запитання, розкрити дужки в тексті, прочитати діалог і вигадати власний діалог за наведеним прикладом. У розділі з орфографії представлено позначення м'якості приголосних на письмі за допомогою знака м'якшення, тобто коли «ь» пишеться і коли його писати не слід. У вправах слід перекласти слова українською мовою і поставити, де потрібно, знак м'якшення; знайти 10 помилок у тексті, переписати текст, вставляючи на місці трьох крапок знак м'якшення, де потрібно; поставити знак м'якшення, де потрібно, у переліку іменників, що стоять у давальному відмінку однини. У розділі подано текст «Денят на вика» («День крику»), який слід перекласти українською мовою. До тексту подано словник. Вправи для перекладу включають запитання до тексту, слова, з якими слід скласти речення, завдання підібрати якомога більше спільнокореневих слів до слова «свято», визначити столиці наведених країн, назвати одним словом особу, предмет чи поняття, визначення якого наведено. У «Культурі мови» розглянуто антоніми і пароніми, у вправах до цього розділу слід поєднати антоніми, наведені у двох колонках, дібрати і записати антоніми до перерахованих слів.

У другому модулі представлено текст про аеропорт Бориспіль, узятий з офіційного сайту м. Бориспіль. У вправах до тексту слід визначити, чи відповідають тому, про що йдеть-

ся в тексті, наведені речення; визначити, у яких відмінках стоять слова і поставити до них правильні запитання; знайти в тексті і виписати всі слова, пов'язані з аеропортом; придумати речення за зразком, дібрати антоніми до перерахованих слів; розкрити дужки, вживши іменники і прикметники у правильних відмінках. У граматичній частині цього модуля розглянуто особливості вживання знахідного відмінка, його поєднання з певними прийменниками, вживання знахідного відмінка після дієслів. У вправах Р. Камберова пропонує замість крапок вставити правильні за змістом прийменники, скласти речення з наведеними дієсловами, для яких властиво вживатися з іменниками в знахідному відмінку, у реченнях поставити іменники, прикметники, займенники в дужках у правильному відмінку, прочитати текст про обряд колядування, розкрити дужки і перекласти текст болгарською мовою; прочитати текст про гроші і дати розгорнуту відповідь на запитання до нього. У розділі, присвяченому орфографії, йдеться про чергування *o*, *e* з *i*. Окреме місце відведено *o* та *e*, що не переходять в *i*, та відхиленням у чергуванні *o* – *i*, *e* – *i*. У вправах авторка пропонує поставити перераховані слова в родовому відмінку однини і множини, знайти в нижченаведеному тексті, уривку з роману «Чорний ворон» В. Шкляра, іменники і займенники, у яких можливе чергування *o*, *e* з *i*, *o*, *e* з нульовим закінченням і дібрати до них відповідні форми і слова, що ілюстрували б чергування; від поданих слів утворити відповідні форми, у яких випадали б звуки *e*, *o*; прочитати слова і пояснити, чому наявні в них звуки *o*, *e* не чергуються з *i*, скласти речення із цими словами; дібрати до поданих слів спільнокореневі читі, що мають іншу форму, щоб відбулося чергування *o*, *e* з *i* та пояснити правопис. Для перекладу запропоновано текст «На колко години е сладоледът?» («Скільки років морозиву?»), а у вправах до нього слід скласти речення з вибраними словами, відповісти на запитання, написати всі спільнокореневі слова

зі словом «морозиво», описати своє улюблене морозиво, перекласти українською мовою географічні назви та придумати з ними речення, перекласти болгарською мовою рецепт домашнього морозива. У «Культурі мови» в цьому уроці розглянуто синоніми і подано низку вправ, у яких слід поєднати синоніми з представленого переліку слів, підібрати синоніми до поданих слів, виписати з уривка з твору І. Нечуя-Левицького синонімічні пари і дібрати до них антоніми.

Модуль № 3 містить текст «День народження “Запорожця”», взятий із сайта автомобільного фан-клубу «ЗАЗ Козак», та вправи, у яких слід скласти речення за зразком, визначити відмінок у словосполученні, написати якомога більше слів, пов’язаних з автомобілем, прочитати речення і сказати, чи йшлося про це в тексті, перерахувати, які дорожні знаки трапляються на шляху від свого дому до університету. З граматики в цьому модулі розглянуто родовий відмінок: його семантико-синтаксичні відношення, вживання з прийменниками і дієсловами. У вправах запропоновано поставити іменники, прикметники і займенники в родовому відмінку однини та множини, якщо це можливо, поставити прийменники *без, в, від, для, до, з, за, між, через* замість крапок у тексті; скласти речення зі словами, розкрити дужки в тексті, прочитати діалог, знайти сполучники і прийменники, а також іменники в родовому відмінку. У розділі з орфографії основну увагу приділено чергуванню *у – в, і – й, з –зі – із – зо*, а у вправах слід вибрати правильний варіант вживання перерахованих вище прийменників і сполучників. Для перекладу в цьому модулі авторка пропонує текст «Думата “миліон”» («Слово “мільйон”»), а за ним – вправи: скласти речення зі словами з тексту, відповісти на запитання, написати про Марко Поло, перекласти болгарською текст про Венецію. У рубриці з культури мови представлено п’ять вправ, присвячених синонімам і антонімам, у яких слід вибрати антоніми і синоніми зі слів, представле-

них у двох колонках, підібрати антоніми і синоніми до слів, перекласти слова і написати до них синоніми і антоніми українською, якщо вони існують.

Модуль № 4 розпочинається текстами про козацькі чайки і кораблі з бетону, взяті з сайту «Про все», за якими йдуть запитання, на які слід відповісти, моделі, за якими слід придумати речення, речення, які потрібно перекласти українською, завдання, у якому слід виписати всі слова з текстів, пов'язані з кораблями, перелік слів з теми тексту, які слід перекласти українською, і речення, у яких необхідно розкрити дужки і поставити слово в правильному відмінку. У граматичному огляді цього модуля розглядається правопис закінчень родового відмінка однини іменників другої відміни. У вправах запропоновано наведені іменники поставити в родовому відмінку однини, пояснити їх правопис, географічні назви записати в родовому відмінку і скласти з ними речення, словосполучення поставити в родовому відмінку однини і множини, пояснити їх правопис, перекласти текст про Дністер українською мовою, розкрити дужки в тексті. В орфографічному розділі йдеться про вимову й написання префіксів *з-*, *с-*, *зі-*, *роз-*, *без-*, *пре-*, *при-*, *прі-*, а у вправах до нього слід до поданих слів додати префікс *з-* чи *с-*, утворити від сполучень іменників із прийменниками прикметники з префіксом *без-*, переписати слова, вставивши пропущені літери, додати якомога більше префіксів до слів, знайти 10 помилок у тексті. У розділі «Переклад» подано текст «Христофор Колумб е открил царевица» («Христофор Колумб відкрив кукурудзу»), а також п'ять вправ, у яких слід скласти речення з кожним з поданих слів, за допомогою довідників знайти і перекласти перераховані власні імена людей і географічні назви українською мовою, дібрати якнайбільше спільнокореневих слів до слів «жити», «бачити», «користь», «розповідати», «з'ява», дібрати якомога більше прикметників до слів «очі», «ріст», «людина», «волосся», «по-

гляд», «перемога», «одяг». Наприкінці цього модуля представлено фразеологію, охарактеризовано сукупність фразеологізмів певної мови, представлено класифікацію фразеологічних одиниць за різними ознаками. У вправах слід знайти, підібрати відповідники фразеологізмів у болгарській мові, пояснити власними словами значення фразеологізмів, перекласти фразеологізми і вставити їх у наведені речення.

У модулі № 5 представлено першу частину тексту «Моя остання територія» Юрія Винничука, подано запитання до тексту, перелік речень з теми тексту, де слід визначити, йшлося про це в тексті чи ні, речення для перекладу з болгарської, завдання, у якому слід пригадати назви принаймні 30 овочів та фруктів. Граматична частина цього модуля присвячена давальному відмінку. У вправах слід розкрити дужки і поставити слова в потрібному відмінку, пояснити їх написання, утворити форму давального відмінка однини належних чоловікам і жінкам прізвищ, скласти словосполучення, розкривши дужки, виправити помилки в уривку з тексту Л. Дереша, написати короткий лист організаторам літньої школи з української мови, звертаючись до них за докладною інформацією, розкрити дужки в тексті, поставивши слова в правильному відмінку. У рубриці з орфографії йдеться про спрощення в групах приголосних, подвоєння і подовження приголосних. Підібрано вправи, у яких треба утворити від поданих іменників прикметники і з'ясувати, у яких словах відбулося спрощення в групах приголосних, а в яких не відбулося, переписати подані слова, вставити пропущені в них букви, пояснити написання подвоєних приголосних, переписати речення, розкриваючи дужки, і, де треба, подвоюючи букви, подані болгарською мовою слова перекласти українською мовою і записати у два стовпчики: у перший – з подвоєнням букв, у другий – без подвоєння; переписати речення, вставляючи, де потрібно, пропущену букву -н-, вказати, до якої частини мови належать слова з про-

пущеною буквою, утворити від прикметників прислівники і запам'ятати, як вони пишуться, перекласти речення українською мовою. У розділі «Переклад» наведено текст «Б'дни вечер» («Святвечір») і вправи, у яких слід скласти з поданими словами словосполучення, додати прикметники до наступних іменників, описати, як святкуєте Святвечір удома, відповісти на питання, прочитати щедрівку і перекласти її болгарською. Рубрика з культури мови знову містить вправи, у яких у двох колонках слід знайти синоніми і антоніми та з'єднати їх, дібрати антоніми і синоніми до наведених слів, перекласти слова з болгарської та підібрати до них синоніми і антоніми.

У модулі № 6 продовжується текст «Моя остання територія», що супроводжується десятком питань до нього, висловленнями, з яких треба вибрати правдиві і неправдиві, вправою, у якій слід перерахувати все кухонне начиння, вправами, у яких слід перекласти подані слова українською і з п'ятьма словами скласти речення, перерахувати страви, які ви їли вчора на сніданок, обід і вечерю, перекласти українською мовою рецепт борщу, написати рецепт своєї улюбленої страви, розказати про специфіку болгарської кухні, провести паралель з українською кухнею, визначити спільне і відмінне. Граматична частина цього модуля відведена місцевому відмінку, а також низці вправ, у яких слід розкрити дужки і поставити слова і словосполучення в необхідному відмінку, переписати речення, вставляючи пропущені закінчення, вибрати правильний прийменник, знайти 10 помилок у тексті, розказати, коли (о котрій годині і в який день тижня) ви народилися, коли народилися ваші брат, сестра або близькі родичі, перекласти речення українською. У рубриці «Орфографія» ідеться про вживання апострофа, у вправах до неї запропоновано переписати слова і поставити замість крапок, де потрібно, апостроф, переписати речення і пояснити вживання апострофа, перекласти слова українською мовою і зіставити

їх написання в обох мовах, перекласти текст українською мовою і зіставити написання слів. Для перекладу в цьому модулі запропоновано текст «“Сухопътните” рибари» («“Суходільні” рибалки»), а серед вправ є такі, у яких слід написати слова зі спільним коренем *плав-, риб-, мор-, гра-*; розмістити слова послідовно, починаючи від найменшого; дібрати антоніми до виділених прислівників, дати відповіді на запитання до тексту, до поданих слів болгарською мовою підібрати антоніми українською мовою. У розділі з культури мови охарактеризовано фразеологізми.

Сьомий модуль розпочинається текстом «День Святого Валентина», після якого йдуть запитання, на які слід відповісти, вправа, у якій слід придумати речення за наведеними схемами, знайти антоніми в тексті до поданих слів, перекласти речення українською мовою, вивчити нові слова, перекласти українською подані слова і додати до них якомога більше слів з тим самим коренем. У частині, присвяченій граматиці, розглянуто кличний відмінок; у вправах від поданих імен, імен та по батькові, іменників слід утворити форму кличного відмінка; від офіційних форм імен утворити зменшено-пестливі форми і поставити їх у кличному відмінку, перекласти речення українською мовою, з поданими звертаннями скласти речення. У розділі з орфографії розглянуто написання прислівників разом, окремо, через дефіс і через два дефіси. У вправах запропоновано в наведених контекстах визначити, де буде прислівник, а де – сполучення прийменника з іменником; переписати прислівники, дотримуючись правил правопису; знайти в тексті прислівники, виписати їх разом з тими словами, до яких вони відносяться, поставити до них запитання, визначити розряд. Для перекладу взято текст «Космическа ера» («Космічна ера»), у вправах до нього слід підібрати синоніми до наведених слів з тексту, перераховані слова вставити на місці трьох крапок. У розділі з культури мови розглянуто фра-

зеологізми з місцевим відмінком. У вправах необхідно перекласти речення болгарською мовою і прокоментувати фразеологізми, виписати з фразеологічного словника фразеологізми з дієсловами «бути» і «стати», дописати речення, користуючись фразеологічним словником.

Модуль № 8 розпочинається текстом «Той, хто пройшов-крізь вогонь» і містить вправи, за якими потрібно подивитися трейлер до однойменного фільму вдома і написати короткий анонс про нього, вибрати фільм із запропонованого списку фільмів і розповісти про нього своїм колегам, написати короткий анонс про один зі своїх улюблених фільмів, розкрити дужки, поставивши слова у правильному відмінку, розповісти про свій улюблений болгарський фільм. У граматиці розглянуто тему про числівник, зроблено його поділ за значенням і граматичними ознаками на кількісні і порядкові, а також за будовою на прості, складні і складені, представлено відмінювання числівників. У вправах слід, замість слова в дужках, поставити відповідний збірний числівник, поставити відповідний порядковий числівник, поставити кількісний числівник у правильному відмінку, з тексту виписати числа й аббревіатури та записати їх словами, поставивши числівники в потрібному відмінку. Далі йдеться про правопис складних числівників і займенників, підібрано текст для перекладу українською про водоспад Вікторія, текст для перекладу болгарською про сім Рильських озер, запропоновано перерахувати назви річок Болгарії і України, знайти 10 помилок у тексті, розкрити дужки, вживши слова в правильному відмінку. Закінчують цей модуль вправи на фразеологізми з орудним відмінком.

Останній, дев'ятий, модуль відкривається текстом про київський зоопарк, за ним, традиційно, подано запитання, текст і слова для перекладу українською мовою, слова для перекладу болгарською, тексти, у яких слід розкрити дужки і поставити прийменники *від*, *для*, *у(в)*, *з*, *на*, *серед*, де потрібно. Граматич-

на частина присвячена видам дієприкметника, безособовим формам на *-но*, *-то*, переходові дієприкметників у прикметники й іменники. У вправах необхідно поділити перераховані дієприкметники на активні й пасивні, переписати текст, утворюючи від дієслів, що в дужках, активні дієприкметники доконаного чи недоконаного виду, уживаючи їх у правильному роді, числі і відмінку; замінити дієслова, де це можливо, безособовими формами на *-но*, *-то*. Далі подано правопис складних прикметників, текст для перекладу про гори Болгарії і інформацію про вигуки з вправами.

Запропонований підручник вирізняється сучасним підходом до вивчення української мови, за своїм змістом та структурою є новаторським, зручним у користуванні. Він буде корисним для всіх, хто бажає поглибити свої знання з української мови.